SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

VASTINE

Työ- ja tasa-arvo-osasto/säädös-yksikkö/Tuula Andersin

4.11.2019

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Sosiaali- ja terveysministeriön vastine Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry:n lausuntoon hallituksen esityksestä HE 52/2019 vp

Suomen Ammattikalastajaliitto (SAKL) on kiinnittänyt lausunnossaan huomiota kalastusalusten keski-ikään Suomessa todeten, että se on hyvin korkea ja että sillä on vaikutusta asuintilojen laatuun. Tähän liittyen SAKL on pyytänyt selvennystä siihen, koskeeko muutos vain uusia aluksia.

SAKL on myös todennut kalastusalusten ruokaan liittyen, että kalastusaluksilla työskentelee erilaisia työntekijäryhmiä, joita ovat yrittäjät, niin kutsutut osuuskalastajat ja työsuhteessa olevat kalastajat. Yleinen käytäntö alalla on ollut, että laivaisäntä ei vastaa ruoasta, mikäli tästä ei ole sovittu työsopimuksessa. Osuuskalastajien määritelmään kuuluu muun muassa ruokakustannuksista vastaaminen. SAKL on todennut, että jos kaikille on huolehdittava ruokahuolto, lisäisi se yrityksen kustannuksia, vaikuttaisi osuuskalastajan määritelmään ja voisi myös vaikuttaa verotuksellisiin asioihin. Ruokahuollosta huolehtiminen tulisi siksi asetuksella jättää kalastusyrityksissä sopimuksilla sovittavaksi asiaksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa vastineenaan seuraavaa.

Asuintilat

SAKL on pyytänyt selvennystä siihen, koskeeko muutos vain uusia aluksia. Hallituksen esityksessä 52/2019 ehdotetaan muun muassa, että laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella annetun lain (395/2012) asuintiloja koskevaa 11 §:n 1 ja 5 momenttia sovellettaisiin jatkossa vähintään 24 metriä pitkien alusten lisäksi alle 24 metrisiin kalastusaluksiin. Mainitun pykälän 1 momentin mukaan laivanisännän on huolehdittava siitä, että laivaväen asuintilat ovat asianmukaiset ja turvalliset. Mainittua säännöstä sovelletaan jo nykyisellään vähintään 24 metriä pitkillä aluksilla. Vastaava sääntely alle 24 metristen alusten osalta on työturvallisuuslain (738/2002) henkilöstötiloja koskevassa 48 §:ssä ja työturvallisuuslain nojalla annetussa työpaikkojen turvallisuus- ja terveysvaatimuksia koskevan valtioneuvoston asetuksen (577/2003) ruokailu- ja lepotiloja koskevassa 4 §:ssä. Työturvallisuuslain 48 §:n mukaan työpaikalla tai sen välittömässä läheisyydessä on työntekijöiden käytettävissä oltava työn luonne ja kesto sekä työntekijöiden lukumäärä huomioon ottaen riittävät ja asianmukaisesti varustetut peseytymis-, pukeutumis- ja vaatteiden säilytystilat, ruokailu-, lepo- ja käymälätilat sekä muut henkilöstötilat. Työpaikkojen turvallisuus- ja terveysvaatimuksia koskevan valtioneuvoston asetuksen 4 §:n mukaan työntekijöiden käyttöön tarkoitettujen ruokailu- ja lepotilojen ja lepohuoneiden tulee olla tarkoitukseen sopivia ja riittävän tilavia. Näin ollen tarvetta säätää muutetavaksi ehdotettavassa laissa siitä, että muutos koskisi vain uusia aluksia, ei ole.

Kalastusalusten asuintilojen sijoittelusta, koosta, rakenteesta ja muista asuintilojen asianmukaisuuteen ja turvallisuuteen vaikuttavista tekijöistä on tarkoitus säätää tarkemmin erillisessä valtioneuvoston asetuksessa siten, että sääntely koskisi kaiken kokoisia aluksia. Tähän asetukseen otettaisiin myös siirtymäsäännös asetuksen soveltamisesta uusiin aluksiin.

Ruokahuolto

SAKL on esittänyt, että kalastusalusten ruokahuollosta säädettäisiin asetuksessa ja että asiasta pitäisi voida sopia yrityksissä, koska käytäntö alalla on ollut, että laivaisäntä ei vastaa ruoasta, mikäli tästä ei ole sovittu työsopimuksessa.

Nyt kyseessä olevalla hallituksen esityksellä 52/2019 pantaisiin osittain täytäntöön ns. kalastusalan työtä koskeva neuvoston direktiivi (EU) 2017/159. Direktiivin liitesopimuksen artiklassa 24 säädetään muun muassa ruoan maksuttomuudesta. Lähtökohta on, että kalastajien ei edellytetä maksavan ruoastaan. Tästä on kuitenkin direktiivin mukaan mahdollisuus sopia toisin työehtosopimuksella tai työsopimuksella, edellyttäen että tästä mahdollisuudesta säädetään kansallisesti.

SAKL on esittänyt, että mahdollisuudesta sopia kalastusalusten ruokahuollon maksuttomuudesta säädettäisiin asetuksessa. Asetustasoinen sääntely edellyttää, että laissa on perussäännös säädettävästä asiasta ja valtuutussäännös tarkempien säännösten antamiseen asetuksella. Asetuksella voidaan antaa valtuutussäännöksen rajoissa tarkentavia säännöksiä laissa säädetystä asiasta. Lain 395/2012 14 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia ruokaa ja juomavettä koskevia säännöksiä.

Lain 395/2012 ruokaa koskevassa 14 §:ssä on perussäännös laivanisännän velvollisuudesta huolehtia siitä, että laivaväellä on työjakson aikana mahdollisuus maksuttomaan ruokailuun. Tämä säännös koskee jo nykyisellään vähintään 24 meriä pitkiä aluksia. Esitystä laadittaessa on lähdetty siitä, että ruoan maksuttomuus koskisi myös pieniä aluksia, koska se on direktiivinkin lähtökohta ja vastaa nykytilaa isojen alusten osalta. Jos esitys siitä, että lain 395/2012 ruokaa koskevaa 14 §:ää sovellettaisiin kaiken kokoisiin kalastusaluksiin hyväksytään, koskisi ruoan maksuttomuus jatkossa kaiken kokoisia, sekä uusia että vanhoja kalastusaluksia.

Mikäli kuitenkin katsottaisiin tarkoituksenmukaiseksi käyttää direktiivin suomaa mahdollisuutta sopia ruoan maksuttomuudesta, voisi lain 14 §:n 1 momentti kuulua esimerkiksi seuraavasti:

Laivanisäntä huolehtii siitä, että laivaväellä on mahdollisuus maksuttomaan ruokailuun ja että asianmukaista ruokaa ja juomavettä on laivaväen erilaiset kulttuuriset ja uskonnolliset taustat sekä terveydelliset seikat huomioon ottaen riittävästi. Ruoan maksuttomuudesta voidaan kalastusaluksessa työskentelevän laivaväen kohdalla sopia toisin kalastusalaa koskevassa työehtosopimuksessa tai sellaisen puuttuessa työsopimuksessa.

.